

لبنان در اشغال نیروهای نیابتی ایران است اما لبنانی‌ها هنوز عاملیت دارند

به قلم [حنین غدار](#) ([fa/experts/hnyn-ghdar-0/](#))

۱۳ ژانویه ۲۰۲۳

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency

العربية (/ar/policy-analysis/ayran-thtl-lbnan-balwkalt-lkn-allbnanyyn-ma-zalwa-ymlkwn-aradt-hrt/)

Also published in Caravan

درباره نویسنده



[حنین غدار](#) ([fa/experts/hnyn-ghdar-0/](#))

حنین غدار هموند فریدمن در برنامه گدولد در انستیتو واشنگتن است که بر سیاست کشورهای عربی متمرکز است. در این برنامه، مطالعات او در حوزه سیاست‌های شیعیان در سرزمین شام است.



مقاله‌ها و دیدگاه‌ها

گرچه فعلا برای خلع سلاح حزب‌الله کار چندانی نمی‌توان کرد هرگونه سیاست‌گذاری جدی غرب باید بر تحریم حامیان سیاسی داخلی این گروه و همزمان همکاری با مخالفان شیعه آن و حفاظت از آن‌ها تمرکز داشته باشد.

لبنان به عنوان دولت مدتی می‌شود که از هم پاشیده است. هنوز رسمی بیان نشده و ظاهرا هیچکس هم آمادگی ندارد که آن را دولت درمانده اعلام کند اما نهادهای دولتی عملا ورشکسته هستند و به کاری نمی‌آیند. بحران اقتصادی که منجر به کاهش ارزش لیره لبنان تا بیش از نود درصد شد بدان معناست که حقوق کارکنان دولت حتی برای تامین هزینه رفت و آمد به محل کارشان کافی نیست. بسیاری از نهادهای دولتی حیاتی مثلا دانشگاه لبنان شرکت برق وزارتخانه‌های خدماتی و شهرداری‌ها به زحمت فعال هستند. بحران منجر به ریزش جدی نیروها در بخش‌های دولتی در تمام حوزه‌ها شده است. هسته نهادهای دولتی یعنی خدمات عمومی آن از دست رفته است.

لبنان هرگز حتی طی جنگ داخلی شاهد چنین فروپاشی عظیمی نبوده است و ترسناک این است که این بدترین حالت ممکن نیست. افول اقتصادی بیشتر سقوط ارزش لیره و انفجار اجتماعی جدی محتمل است. متوقف کردن این فروپاشی و آغاز راه طولانی و دشوار بازسازی دولت لبنان به چیزی بیش از اصلاحات نیاز دارد. آری اصلاحات در سیستم‌های اقتصادی بانکی مالی و تامین اجتماعی حیاتی است ولی همه ما دیگر می‌دانیم که تا وقتی این افول زیر چشم حزب‌الله مسلح ادامه دارد هیچ یک از این‌ها اتفاق نخواهد افتاد.

فروپاشی ناگهانی و شدید تنها به دلیل فساد رخ نداد و با اصلاحات اقتصادی و مالی هم کاملا حل نخواهد شد. فساد و دستگاہ حکومتی ضعیف دو سیاست اصلی حزب‌الله است. اصلاح برخی بخش‌ها انتخاب یک رئیس‌جمهور یا تشکیل دولتی دیگر که قدری بهتر از قبلی به نظر برسد همگی گام‌های مهمی برای حفظ حس عاملیت است ولی این تعارضی بین دو حزب سیاسی لبنانی نیست. تعارضی بین آدم‌ریا و گروگان است.

ایران لبنان را گروگان خود می‌بیند. نیازی به داشتن سیاست اجتماعی-اقتصادی برای لبنان نیست یا برای عراق یا سوریه به همین ترتیب.

برعکس لبنان مرفه به معنای دولتی قدرتمندتر است و این به نفع ایران و حزب‌الله نیست. گروگان باید ضعیف و مرعوب بماند. آنچه مهم است نحوه حفظ و تقویت قبضه قدرت ایران بر این کشورهاست. خواه شهروندان‌شان بمانند برونند یا در تلاش برای رفتن و ماندن بمیرند. در چنین وضعیتی ابزارهای نهادمندی که لبنان استفاده می‌کند تا به دنیا نشان دهد هنوز یک دموکراسی دارای کارکرد است به خاطر تسلیحات حزب‌الله یا تهدید نیروی مسلح بی‌ارزش شده است. در چارچوب برگه رأی در مقابل گلوله همیشه دومی صدای بلندتر و رساتری دارد.

مردم لبنان در ۱۷ اکتبر ۲۰۱۹ تصمیم گرفتند به مقابله با وضع موجود برونند. یعنی زمانی که مردم از تمام فرقه‌ها و مناطق به خیابان‌ها آمدند تا به فساد نظام سیاسی و برای اولین بار به حزب‌الله و ایران نه بگویند. وضع موجود تغییر چندانی نکرد و اعتراضات به خاطر کرونا و بعد انفجار بندر بیروت آسیب دید. ولی معترضان توانستند به برخی نتایج مهم دست یابند. از جمله کنار زدن سعد حریری از عرصه سیاست. مهم‌تر از همه اعتراضات چهره واقعی حزب‌الله را افشا کرد: حافظ نظام و نگاهبان فساد، خشونت و بی‌عدالتی. در نهایت این وضعیت به از دست دادن اکثریت حزب‌الله در مجلس در ماه می ۲۰۲۲ منجر شد.

ضربه چشمگیری به محبوبیت گروه خورد و انتقاد از شیوه‌ها و سیاست‌هایش هم در رسانه‌های اجتماعی و هم در خیابان‌ها شدت یافت. اما بین تلاش برای جلب قلوب مردم و القای رعب حزب‌الله ارباب را انتخاب کرد. گروه دست به تهدید حمله و آزار کنشگران و مناطقی زد که ناراضی خود را بیان می‌کردند. بعد لقمان سلیم را کشتند و دیوار ترس بلافاصله بالا رفت و حس کنترل دوباره برقرار شد.

چالش‌ها برای حزب‌الله

امروز هدف حزب‌الله حفظ کنترل خود و بازپس‌گیری قدرتی است که در انتخابات مجلس از دست داد: با تحویل گزینه خود برای رئیس‌جمهور بعدی و چشم‌انداز خود برای دولت بعدی. آن‌ها کماکان از تلاش‌ها برای اصلاح نهادها ممانعت خواهند کرد و همچنان حزبی دارای بهترین دسترسی به ارز خارجی در لبنان خواهند بود. آن‌ها از تمام ابزارهای ممکن برای برقراری کنترل بلندمدت بر لبنان استفاده خواهند کرد حتی اگر به معنای تغییر قانون اساسی و محو «پیمان طائف» باشد. این آخرین میخ تابوت برای لبنانی است که می‌شناسیم.

از نظر حزب‌الله قانون اساسی جدید برای لبنان صرفاً تضمینی برای قدرت و نفوذ ایران خواهد بود و زوال بیشتر نهادهای دولتی و اقتصاد می‌تواند راه را برای گروه و متحدانش برای تدارک این سناریو هموار کند.

اما این مرحله در تاریخ لبنان و استراتژی حزب‌الله برای برخورد با آن با ریسک‌ها و چالش‌های فراوانی همراه است. اول اینکه لبنان امروز درک می‌کند که سلاح‌های حزب‌الله به سمت مردم لبنان نشانه رفته است. این آن‌ها را از «مقاومت» و «آزادکنندگان» ۱۹۸۲ و ۲۰۰۰ به اشغالگران جدید تغییر داده است. این چرخش در برداشت منجر به تغییر جدی در روابط بین آن‌ها و مردم لبنان عمدتاً در جامعه شیعه خواهد شد. بدون پذیرش شیعیان حزب‌الله نمی‌تواند کامیاب شود.

دوم اینکه محبوبیت حزب‌الله می‌تواند بیش از پیش زوال یابد و این کماکان بر انتخابات آتی شهرداری‌ها و پارلمان تاثیر خواهد گذاشت. چنین امری می‌تواند باعث تداوم از دست دادن رای‌دهندگان و متحدان شود و در نهایت خطر از دست دادن قدرت تصمیم‌سازی واقعی خواهد بود.

سوم متحد حزب‌الله شدن یک نقطه ضعف خواهد بود. متحدان فعلی‌اش انتخابات را باختند. تحریم شدند یا هردو. و در نتیجه حزب‌الله دیگر نمی‌تواند ریاست‌جمهوری‌ها وزارت‌ها یا معاملات تجاری را تضمین کند. میشل عون کاخ ریاست‌جمهوری را ترک کرد و دامادش جبران باسیل جای او را نگرفت.

چهارم حزب‌الله می‌فهمد که می‌تواند با اسلحه و بدون اسلحه تهدید کند. اما نه تا ابد. آن‌ها می‌دانند که وقتی از آن استفاده می‌کنند آن را از دست می‌دهند. ایران دیگر مثل سابق جای خوبی برای تامین پول و سلاح برای حزب‌الله نیست و حزب‌الله ناگزیر باید به فکر جایگزین‌هایی باشد. تجارت مواد مخدر و قاچاق که در گذشته به آن روی آورده بودند نیز به وجهه عمومی آن‌ها آسیب زده و «مقاومت» را به بزرگ‌ترین کارتل مواد مخدر در لبنان و احتمالاً منطقه تبدیل کرده است.

پنجم توافق بر سر مرز دریایی با اسرائیل که لبنان در اکتبر ۲۰۲۲ امضا کرد از سوی حزب‌الله تایید شد تا از درگیری با اسرائیل اجتناب کند. اما این پیامدهایی برای گفتمان گروه داشت: حزب‌الله مجبور شد موجودیت کشور دشمن را به رسمیت بشناسد و توافق دیپلماتیک با آن را قبول کند. تصویر مقاومت ضربه سختی خورد.

این چالش‌ها حزب‌الله را مجبور نخواهد کرد سیاست خود یا بیعت خود را با تهران تغییر دهد. تا وقتی سلاح دارد و بر لبنان نیرو و قدرت اعمال می‌کند و مهم‌تر از همه در غیاب نگرانی بین‌المللی نسبت به لبنان به کار خود ادامه می‌دهد. گروه و حامیانش در تهران احتمالاً راهی برای ایجاد موازنه بین قدرت و محبوبیت خواهند یافت.

فرصت‌ها و توصیه‌ها

لبنانی‌ها سوری‌ها و عراقی‌ها این روزها به ایران نگاه می‌کنند و امیدوارند چون می‌دانند هر تغییری در ایران به معنای تغییر در کشور خودشان است. این تغییر ممکن است زمان زیادی ببرد اما راه‌هایی برای آسیب‌پذیرتر کردن حزب‌الله در لبنان وجود دارد. این مستلزم سیاستی همه‌جانبه‌نگر بین آمریکا اروپا (عمدتا فرانسه) و عربستان در قبال لبنان است. چنانکه نیازمند مشارکت گروه‌های اپوزیسیون لبنان است. هیچ سیاستی هرگز در لبنان بدون مشارکت فعال داخلی جواب نداده است. تا امروز بحث بر سر لبنان در همه این کشورها در جریان بوده است اما هنوز بر برنامه بشردوستانه تمرکز دارد. یک سیاست جدی باید سه ستون قدرت حزب‌الله را در لبنان هدف بگیرد: جامعه شیعه متحدان و تسلیحات.

تحریم‌های بیشتر علیه متحدان حزب‌الله مسلما کمک می‌کند اما زمان آن رسیده تا اروپایی‌ها خصوصا فرانسه تحریم‌هایی را که از سال ۲۰۱۹ بر سر آن‌ها بحث کرده‌اند شروع کنند. علاوه بر این نباید به متحدان حزب‌الله اجازه سفر به آمریکا یا اروپا یا حتی داشتن حساب‌های بانکی و دارایی در این کشورها داد. باید این کار را برای متحدان حزب‌الله بسیار پرخطر کرد.

در مورد جامعه شیعه این روزها بهترین زمان است برای کار با شیعیان و بیشتر شنیدن از صداهای ناراضی آنان و حمایت سیاسی و مادی به اپوزیسیون جدید در میان شیعیان. عمدتا آن‌هایی که چشم‌اندازهای اجتماعی-اقتصادی دارند. این کار نیازمند حفاظت و حمایت هم هست بدون حفاظت حزب‌الله آن‌ها را خواهد کشت همان‌طور که لقمان سلیم و دیگران را کشتند.

وجود انبارهای بزرگ سلاح کلا بازی دیگری است. هیچ کس واقعا نمی‌تواند بدون جنگ این زرادخانه را هدف بگیرد. اسرائیل مشغول مقابله با کارخانجات و تاسیسات سلاح ایران در سوریه بوده است اما آن‌هایی که در لبنان است از سال ۲۰۰۶ زیر زمین انبار شده‌اند. برخی از آن‌ها خالی شده اما بسیاری از آن‌ها کماکان خطر جدی در جنگ بعدی با اسرائیل خواهد بود. دو راه برای کار با این انبارها وجود دارد: یا حملات هدفمند اسرائیل آن‌ها را بدون کشتن غیرنظامیان نابود کند یا تاسیسات ساخته‌شده در عمق زیرساخت‌های غیرنظامی مثل مدارس و بیمارستان‌ها افشا شود. مردم لبنان اصلا خبر ندارند زیر خانه‌ها و زمین‌های‌شان چیست و مسلما دیگر نمی‌خواهند چیزهای بیشتری را به خطر بیندازند.

این ستون‌ها هم‌اکنون در حال لرزیدن است. متحدان حزب‌الله در انتخابات شکست خوردند. ایران با مشکلات خودش روبه‌روست و جامعه شیعه اعتقاد خود را به حزب‌الله از دست داده است. حالا زمان زدن ضربه سخت است. در نهایت مردم ایران شاید تنها امید برای منطقه باشند اما همان‌طور که (برای نتایج اعتراضات آنان) انتظار می‌کشیم محدودکردن حزب‌الله در لبنان می‌تواند کمک کند. بدیل آن نگران‌کننده است. لبنانی جدید با قانون اساسی جدید که قدرت و کنترل حزب‌الله را تضمین کند با یا بدون ایران.

حنین غدار هموند فریدمن در برنامه گدولدر در انستیتو واشنگتن و نویسنده «سیرزمین»

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community> (community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) حزب (shia-community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) (and-lebanons-shia-community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) : (dahiya-and-lebanons-shia-community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) ترسیم (mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) نقشه (community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) (and-lebanons-shia-community) ضاحیه (and-lebanons-shia-community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) و (mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) جامعه (community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>) شیعه (and-lebanons-shia-community) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community>)

[dahiya-and-lebanons-shia-community](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-dahiya-and-lebanons-shia-community)) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahland-dahiya-and-lebanons-shia-community>) لبنان (mapping-dahiya-and-lebanons-shia-community) «است» این مقاله ابتدا در (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>) (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>) وب (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>) (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>)) سایت (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>) (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>)) رنستیتو (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>) (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>)) هاور (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>) (<https://www.hoover.org/research/iran-occupies-lebanon-proxy-lebanese-still-have-agency>)) منتشر شده است»



RECOMMENDED



تحلیل کوتاه

پرهزینه‌تر کردن حمایت ایران از روسیه

۱۳ ژانویه ۲۰۲۳



هنری روم

([fa/policy-analysis/prhzyhnr-krdn-hmayt-ayran-az-rwsyh/](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/prhzyhnr-krdn-hmayt-ayran-az-rwsyh/))



BRIEF ANALYSIS

Iran's New Budget Perpetuates Economic Challenges

ژانویه ۲۰۲۳ ۱۳



Henry Rome

(/policy-analysis/irans-new-budget-perpetuates-economic-challenges)



ARTICLES & TESTIMONY

Repeating the Past or Following Precedent? Contextualising the Taliban 2.0's Governance of Women

ژانویه ۲۰۲۳

◆
Gina Vale ,
Devorah Margolin ,
Farkhondeh Akbari

(/policy-analysis/repeating-past-or-following-precedent-contextualising-taliban-20s-governance-women)

TOPICS

(/policy-analysis/dmkrazy-w-aslah/) دمکراسی و اصلاح

(/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/) عرب و اسلام سیاسی

(/policy-analysis/trwrysm/) تروریسم

(/policy-analysis/anrzh-y-w-aqtsad/) انرژی و اقتصاد

REGIONS & COUNTRIES

(/policy-analysis/lbnan/) لبنان

(/policy-analysis/ayran/) ایران